258447 - Kontrol Ederek Bir Araba Satın Aldı, Daha Sonra Satıcının Bildirmediği Bir Kusur Çıktı

Soru

Kardeşim ikinci el bir araba satın aldı, iki sene boyunca kullandı ve hiçbir sıkıntısı yoktu. Bu arabayı iki ay önce sattı, satmadan önce gerekli tüm teknik kontrollerden geçirdi ve hiçbir sorun gözükmüyordu. Müşteri iki ay sonra arabanın tavanının değiştirilmiş olduğunu yani arabanın ağır hasarlı olup kaza geçirmiş olabileceğini fark etti. Bu durumda kardeşime bir günah var mı? Bu satış şer'i olarak geçerli değil mi? Kardeşimin müşteriye tazminat vermesi gerekir mi?

Detaylı cevap

Allah'a hamd olsun.

Birincisi:

Her kim bir araba satın alır ve daha sonra bir kusuru olduğunu görürse iki seçenek arasında karar verebilir. İster arabayı iade eder ister satışı geçerli sayar ve kusuru telafi edecek bir tazminat talep eder. Fıkıh alimleri bu tazminata "Erş" derler.

Keşşaf el Kina 3/218'de şöyle yazılıdır: "Her kim kusurlu bir şey alır ancak aldığı anda kusurunu bilmiyorsa akdi feshetme seçeneğine sahiptir. Satıcı bu kusuru bilip gizlemiş veya satıcının bu kusurdan haberi olmamışsa da hüküm aynıdır.

Bu durumda müşteri ürünü iade eder, iade ettiğinde bedelini eksiksiz alır. Çünkü müşteri ürünü iade ederek verilen tüm parayı hak eder. İsterse ürünü kabul eder ve kusurun telafisi için ek ücret/tazminat alır. Satıcının telafi ücretini rızasıyla veya rıza dışında vermesi gerekir. Çünkü alıcı ve satıcı bedelin ürün mukabiline olacağı üzerine rıza göstermişlerdir, böylece ürünün her parçası ücretin bir kısmına mukabildir. Kusurun varlığı ürünün bir parçasının olmadığını gösterir ve bu nedenle almadığı kısmın bedelini alır. Ona da Erş denir.

Görüldüğü gibi kusur nedeniyle alışverişi feshetme seçeneği müşterinin hakkıdır. Satıcı bu kusuru bilsin veya bilmesin, müşteri kontrol etsin veya etmesin, ne zaman kusur tespit edilirse alışverişi feshetme hakkına sahiptir.

Şayet kardeşiniz kusuru bilmiyorsa günahı yoktur. Ancak müşteri ister arabayı iade eder ister kusur karşılığında erş/tazminat alır.

Erş: Sağlam araba ile kusurlu arabanın arasındaki değer farkıdır.

Şeyh İbn Useymin Rahimehullah şöyle dedi:

Erş, kusurlu ve sağlam bir ürünün değerleri arasındaki farktır. Burada değer ile ücret arasında fark vardır. Değer bir şeyin insanların yanındaki gerçek değeridir. Ücret ise sözleşme esnasında verilen paradır. Şayet sekiz TL eden bir şeyi altı TL'ye alırsan değer sekizdir ancak ücreti altıdır. Bu durumda bir ürün sağlam olduğu hali ile değerlendirilir, ayrıca kusurlu olduğu halde değerlendirilir ve iki değer arasındaki çıkan farka Erş denir. Değerlendirmede, sözleşme zamanı esas alınır. Zira değeri sözleşme vakti ile kusuru görme tarihleri arasında değişebilir. (el Şerhulmumti 8/318)

Kardeşin de arabayı ilk satın aldığı kişiden kusurdan dolayı erş/telafi ücreti talep edebilir.

İkincisi:

Yukarıda anlatılan görüş, cumhurun görüşü olup müşteri alışverişi geçerli sayar ve erş alır veya iptal eder ve ürünü iade eder. Şeyhulislam İbn Teymine ise şöyle der: Müşterinin erş alma hususunda seçeneği yoktur. Ürünü iade eder veya erş almaksızın alışverişi mukabilsiz geçerli sayar. Erş ancak satıcının rızası dahilinde alınabilir.

Şeyh İbn Useymin Rahimehullah şöyle dedi:

Şeyhulislamın bu şekilde demesi Erş konusunu yeni bir akit olarak gördüğü içindir. Zira bir bedel karşılığında alışveriş rıza gerektirir, burada da satıcının rızası gereklidir.

Satıcı şöyle der: Bunu sana sattım ister alırsın ister iade edesin. Erş farklı bir akit olur.

Şeyh’in görüşü önemlidir. Ancak satıcının hile yapan birisi olduğunu bilirsek ve kusuru bildiğini ancak gizlediğini öğrenirsek bu durumda müşteri Erş alarak alışverişi icra eder veya iade eder. Aynı şekilde hile ve aldatma alışverişinde de geçerlidir. (şerhul mumti 8/319)

En iyisini Allah bilir.